

Arkiivaáššennr. 25/5754

<u>Ássi</u>	<u>Gos</u>	<u>Goas</u>
005/26	Sámediggeráddi – dievasčoahkkináššit	20.01.2026-20.01.2026
009/26	Sámedikki dievasčoahkkin	10.03.2026-13.03.2026
002/26	Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi	24.02.2026-27.02.2026

Aamhtesebuerkiestimmie

Váarome

Saetniesvoete- j̄ih liktemekommissjovne sov reektehtsem ruffien 1. biejjien 2023 deelli. Rætna mænngan Saemiedigkie reektehtsem govlehtæmman seedti saemien seabredahkese, j̄ih 2024 jaepesne reektehtsem ḡietedalli ovmessie aamhtesinie Saemiedigkien stoerretjåanghkosne njoktjen. Saemiedigkien nænoestahk Stoorredægkan seedtesovvin, Stoorredigkie reektehtsem rahkan 2024 ḡietedalli.

Aamhtesinie 037/24 *Regional oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport*, Saemiedigkie sov r̄aállam vuarjasji gosse kommissjovnenreektesinie barkedh voenges j̄ih regionaale daltesisnie. Saemiedigkien vijries ḡiehtelimmie gellie seabradahkesuerkiej sisnjelen åtna mij ḡaarede guarkedh goh davvomeḡiehtelimmie saemien kultuvren åvteste vijries goerkesisnie, vuesiehtimmien gaavhtan saemien institusjovnh j̄ih saemien tjåanghkoesijjeh d̄aarjodh, barkedh saemien reaktah gelkieh j̄aåhkesjæmman s̄j̄idtedh j̄ih Saemiedigkien r̄aajvarimmieh j̄ih öörnegh reeredh mah Leah tseegkesovveme saemiej ḡielh j̄ih saemien kultuvren nænoestidh. Daennie aamhtesinie saemien faaleldahkide gaajhkene veeljemegievline goerehtalleme, váarome lij bievnesh ryöktesth d̄aarjoedåastoji bijre gielen j̄ih kultuvren åvteste, j̄ih bievnesh saemien maanagierteafaaleldahki j̄ih ööhpehtimmiefaaleldahki bijre.

Goerehtalleme vuesiehti mijjeh daarpesjibie vielie daajroem daerpiesvoeti bijre daej ovnessie veeljemegievline. Dan ávteste Saemiedigkie nænnoesti dihte galka ráárestallemetjáanghkoeh jñh regionaale govlehtimmieprosessh gaajhkine Saemiedigkien veeljemegievline tjirrehtidh. Ulmie lea daerpiesvoeth vuesiehtidh saemien faaleldahki, öörnegi jñh ráajvarimmiej bijre mah maehtieh viehkiehtidh gielh, kultuvrem jñh identiteetem davvodh daaroedehtemepolitihken mænngan.

Dehtie váaroemistie Saemiedigkie dam regionaale ávtese barkoem Saetniesvoete- jñh liktemekommissjovnen reektehtsinie eelki gusnie Saemiedigkie golme jaepiej boelhkesne galka áálmehtjáanghkoeh jñh govlehtimmieh hööltedh gaajhkene veeljemegievline. Voestes veeljemegievlie lij Nordre veeljemegievlie gjiren 2025. Dihte aamhtese 033/25

Regional oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport - Behov for samiske tilbud, ordninger og tiltak i Nordre valgkrets sjñdti.

Tjaktjen 2025 tjaaleldh govlehtimmie jñh nieljie áálmehtjáanghkoeh tjirrehtovveme Áarjelsaemien veeljemegievlesne mah leah daan aamhtesen váarome.

Veeljemegievlien bijre

Áarjelsaemien veeljemegievlie feerhmie tjñeltide Raane jñh Rødøy jñh dej raejeste áarjese tjñeltide Nordlaanten fylhkesne, tjñeltide Trööndelagen fylhkesne, tjñeltide Surnadal jñh Sunndal Møre- jñh Romsdal fylhkesne jñh tjñeltide Eengerdaelie, Rendalen, Os, Tolga, Tynset jñh Folldal Sisdajven fylhkesne. Veeljemegievlesne njieljie giñelejalajimmietjñelth, Aarborte, Raarvihke, Rosse, Snåase, mah laaken mietie diñedth saemien giñeli ávteste utnieh Saemienlaaken mietie. Saemiedigkie laavenjostoelatjkoem átna Tráanten tjñeltine (2023), jñh aaj daej golme fylhketjñelthi gujmie Trööndelagen, Nordlaante jñh Sisdajve.

Goerehtalleme aamhtesisnie 037/24 dorjesovveme vuesiehti Áarjelsaemien veeljemegievlesne dovne giñele-, ööhpehtimmie-, kultuvre-, jñh tjáanghkoesijñjiefaaeldahkh gáávnesieh. Váájnoes jeenjemies faaleldahkh gáávnesieh daejnie njieljine giñelejalajimmietjñeltine. Saemieh giñeh veeljemegievlien tjñeltine Møre- jñh Romsdal fylhkesne árröeminie vaenie faaleldahkh utnieh jis ibie ryöknh dejtie faaleldahkide gaskeviermesne jñh liñhkemes tjñeltine Trööndelagesne. Dah áarjelsaemien byjresh leah onne jñh bárras stoerre geograafes dajvesne. Mejtie sán daan gaavhtan naa vaenie ohtsemh jñh eah dan gellie ráajvarimmieh kultuvren jallh giñelen sisnjelen mah dáarjoem áadtjoejin Saemiedigkien ohtsemebaseereme öörnegi tjñirrh jaepien 2023. Váájnoes láhkoie áñnetji læssanamme 2024 jñh 2025. Nov badth Saemiedigkien stipendeöörnege jollebe ööhpehtæmman dam veeljemegievliem dievvede. Tjuara læjhkan aerviedidh eah gaajhkesh giñeh sijhtieh saemien giñele-, kultuvre-, jñh ööhpehtimmie-faaeldahkem dam áadtjoeh.

Evtebe govlehtimmiej állermaehteme

Jaepien 2023 Saemiedigkie govlehtimmie Saetniesvoete- jñh liktemekommissjovnen reektehtsen bijre höölti ulmine saemien seabredahken miñelh reektehtsen bijre govledh jñh dej uvtelassh ráajvarimmiej bijre liktemen ávteste. Daennie govlehtimmesne barre njieljie govlehtimmie-vaestiedassh Áarjelsaemien veeljemegievleste böötin. Daah govlehtimmie-vaestiedassh ávtese buektiejin áarjelsaemien byjrese idtji kommissjovnem læjhtieh, jñh mejtie sán dehtie váaroemistie historvrijh fáátesieh áarjelsaemien dajveste kommissjovnen reektehtsisnie. Dah govlehtimmie-instansh aaj tjaelieh áarjelsaemien giñelem jñh kultuvrem joekoen baajnehtamme daaroedehtemistie jñh leah stoerre daerpiesvoeth váájñedehtemen jñh davvomen ávteste daennie veeljemegievlesne. Seamma goh govlehtimmie-vaestiedassh jeatjah veeljemegievlijste daate govlehtimmie aaj stoerre vierhtiedaerpiesvoetem saemien museumeinstitusjovnine vuesiehti. Aaj vuaptastehteme dah áarjelsaemien káanste- jñh museumeinstitusjovnh leah smaave, jñh dan ávteste vihkeles dej ekonomeles mieride læssanidh.

Stoerredigkie aaj govlehtimmie höölti biehkine sov Saetniesvoete- jñh liktemekommissjovnen reektehtsen giñetedallemistie. Daennie govlehtimmesne lukkie tjaaleldh vaestiedassh böötin aktöörjiste Áarjelsaemien veeljemegievlesne.

Dah govlehtimmie-vaestiedassh aaj buektieh eah jñijnh leajhtadihks kommissjovnese. Jeenebh báatsoen areaaletsiehkiem muenieh goh vihkeles gáæssie ávtese juhtedh. Jeatjah gaskem Fosen-aamhtese moenesávvva jñh vihkelesvoete áejvieladtjh lierieh aamhtesen ávteste, aaj Yngvar Nielsen:en Fremrykningsteorijem staeriemdidh

sæjhta vihkeles årrodh. Daerpiesvoete vuajnoesjugniedihks barkoen åvteste jñh maahtoem læssanidh guktie buektiehtidh laavsemh jñh dædtelgimmiem saemijste hiejhtedh aaj moenesåvva. Akte govlehtimmie-vaestiedasse areaalevigkieh buakta jñh guktie laanteteehpeme sån åarjelsaemiej healsoem dñjpe, jñh vielie maahtoem tsiehkien bñjre åarjelsaemien åålmege seammavyörtegs healsoedienesji åvteste daarpesjbie. Faatoes vierhtieh saemien kultuvreinstitusjovnide, joekoen åarjelsaemien, aaj buekteme. Akte dejstie gie govlehtimmie-vaestiedassem seedteme dñjevlede daan biejjien ij gååvnesh skuvlesysteeme mij tjirkie learohkh kvalitatijve jñh hijven åarjelsaemien 10-jaepien ööhpehtimmiem dåeriedieh. Akte jeatja govlehtimmie-vaestiedasse vuaptastahta kommisjovnereektehtsen buerkiestimmie åarjelsaemien gærhkoejeliemistie ij Leah dan veele jñh ov-reaktoeh.

Ulmie åålmehtjåanghkoiej jñh govlehtimmiej gujmie

Ulmie åålmehtjåanghkoiej gujmie jñh govlehtimmie orreme våaromem vuarjasjæmman tseegkedh mejtie jñh guktie dah ovmessie veeljemegievlieh nynnehkåbpoe jallh jeatjah barkoem åvtese daarpesjieh gåessie saemien gielh jñh saemien kultuvrem jealajehtedh, gorredidh jallh nænnoestidh. Saemiedigkieraerie vaestiedassh daejtie gyhtjelasside vaajtelamme:

- Mah daerpiesvoeth saemien lñhkesseabradahke jñh aktegsalmetjh utnieh guktie åvtese buektiehtidh skaarah davvodh daaroedehtemen mænngan veeljemegievlesne?
- Mah maehtieh voenges saemien aktöörh jñjtjh darjodh?
- Mejnìe suerkine laavenjostoem tjælti gujmie jñh nöörjen institusjovni gujmie sjyöhtehke orre?
- Mejtie Saemiedigkie byöroe sjiehteladtedh?
- Evtebe dååjrehtsi våaroemistie Saemiedigkien dåarjohne jñh öörnegi gujmie, daerpies dejtie jeatjahtedh jallh nænnoestidh?

Givlehtimmie-prievesne govlehtimmie-instansh stillesovvin dejtie gyhtjelasside våaroeminie utnedh:

Kulturelle jñh giæleldh daerpiesvoeth:

1. Mah råajvarimmieh datne åtnah/dijjieh utnede daerpies saemien gielide nænnoestidh, vååjnedehtedh jñh gorredidh dijen dajvesne?
2. Mah råajvarimmieh datne åtna/dijjieh utnede daerpies kulturelle dåajmide jñh/jallh aerpiemaahtoem vååjnedehtedh, nænnoestidh jñh jåerhkedh dijen dajvesne?
3. Maahtoe jñh daajroe:
4. Mah haestemh datne dååjreth/dijjieh dååjrehtidie gåessie byjjes dñenesjh jaksedh mah lea kultuvren mietie sjiehteles, jñh mah gåarede darjodh dejtie haestiemidie dåastohtidh?
5. Mah råajvarimmieh datne åtna/dijjieh utnede daerpies voerkesvoetem jñh maahtoem saemien kultuvren jñh histovrijen bñjre læssanidh dijen dajvesne?
6. Ekonomeles evtiedimmie:
7. Guktie Saemiedigkie maahta saemien jielemh dijen dajvesne buerebe dåarjodh?
8. Magkerh dåarjoeöörnegh jallh ekonomihkeles dåarjoeprogrammh daerpies voenges saemien daerpiesvoeth dåastohtidh?
9. Sivijle seabradahke jñh tjåanghkoesijjieh:
10. Leah nuekies tjåanghkoesijjieh jñh kultuvrearenah saemien dåajmide dijen dajvesne? Jis ij, mah tjåanghkoesijjieh jallh arenah daerpies?
11. Maam maahta darjodh saemien sivijle seabredahkem jñh organisasjovnejielemem nænnoestidh?
12. Laavenjostoe jñh guejmievoete:
13. Guktie Saemiedigkie maahta viehkietidh laavenjostoem saemien institusjovni, voenges åejvieladtji jñh jeatjah sjiehteles aktööri gujmie nænnoestidh, naemhtie goh jielemeaktöörh, dijen dajvesne?
14. Leah naan sjìere guejmievoeth jallh prosjeekth dijen dajvesne dijjeht utnede byöroe våarohtidh?

Ållermaehteme åålmehtjåanghkojste jñh govlehtimmijste

Govlehtimmie-prieveh, biëvnesinie åålmehtjåanghkoiej jñh tjaaeldh govlehtimmien bñjre, seedtesovvi fylhkentjæltide, tjæltide, giælejarngide, saemien maanagjertide, maanagjertide saemien goevtesi gujmie, skuvlide

ööhpehtimmine saemiengielesne jñh saemien gieien tjñrrh, sijtide, jñh aaj gelliesaarhts laagide, siebride, organisasjovnode, kultuvreinstitusjovnode jñh jeatjah sjiehteles aktööride veeljemegievlesne. Gaajhkesch gieh prieviem däästoeji, haastasovvi sisvegem ävtese buektedh jeatjah sjiehteles aktööride. Aaj pressebievnese seedtesovvi jñh beavnasovvi Saemiedigkien gaskeviermiesæjrosne jñh sosijaale medijinie.

Tjñelti äejvies tjñeltine gusnie åålmehjtjåanghkoeh hööltesovvin jñjtsh bööremem åadtjoejin jñh daah tjñelth aaj gihtjesovvin mejtie tjåanghkoeh bijre sijjen gaskeviermiesæjrojne bievnedh. Daan ävteste gaajhkesch tjñelti äejvies, Tråantesne staareraerie, åålmehjtjåanghkojne gaajhkh tjñeltine meatan årroejin. Lissine bievnesh tjåanghkoeh bijre gellie tjñeltijste juakasovvin gusnie åålmehjtjåanghkoeh hööltesovvin, jñh aaj lihkes tjñeltijste. Åålmehjtjåanghkoeh hööltesovvin Plaassjesne, Tråantesne, Nåavmesjenjaelmesne jñh Måefesne, gusnie saemiedigkiepresideente Silje Karine Muotka, saemiedigkieraerie Paul Bendikk Jåma jñh politihkeles raeriestæjja Aina Madelén Nordsletta Aslaksen meatan årroejin. Nåavmesjenjaelmesne aaj saemiedigkieraerie Ann-Elise Finbog meatan årroeji. Lij vaajtelihks åålmehjtjåanghkoeh ovmessie sijjine veeljemegievlesne utnedh, seamma æjkien tjñertestamme govlehtimmie lij abpe veeljemegeavlan, jñh gaajhkesch haastasovvin tjaaleldh govlehtimmie-vaestiedassh seedtedh.

Åålmehjtjåanghkoeh meatan årrome lij hijven. Plaassjesne medtie 45 almetjh meatan årroejin, Tråantesne medtie 60, Nåavmesjenjaelmesne medtie 45, jñh Måefesne medtie 30 almetjh meatan årroejin.

Saemiedigkie 27 tjaaleldh govlehtimmie-vaestiedassh däästoeji digitaale goeren tjñrrh Saemiedigkien gaskeviermiesæjrosne. Göökte dejstie sijhtin tsiemedh. 15 vaestiedassh aktegsalmetjijstie böötin. Lissine lin 12 vaestiedassh organisasjovnijste. Dah lin golme sijth, akte båatsoeorganisasjovne, göökte eejtege siebrieh, akte saemiesiebrie, nijeljie giele- jñh kultuvreinstitusjovnh, dan nualan aaj museume, jñh aaj akte fylhkentjñelte. Dovne meatan årrome jñh govlehtimmie-vaestiedassh stoerre daerpiesvoetem vuesiehtieh daam prosessem regionaalesne tjñrrehtidh. Jalhts seammaleejns daerpiesvoeth dejnie gööktine veeljemegievline gusnie Saemiedigkie daan beajjan åålmehjtjåanghkoeh tjñrrehtamme, mijjieh regionaale ovmessievoeth vuejnebe mej bijre vihkeles dan vuekien mietie maahtoem åadtjodh.

Dan nualan muvhth äejvietsiehkies govlehtimmie-vaestiedassijste jñh åålmehjtjåanghkojste æhpiedehteme. Aamhtesen vuarjasjimmiebielesne ovmessie faagesuerkies jñh raerieh lihkebe æhpiedehtebe jñh vuarjasjibie. Gellie raerijste jiehtieh daerpies åarjelsaemiengielem nænnoestidh, lissine ubmejesaemiengielem jealajidh dej dajvine dihte sjyöhtehke. Daerpiesvoetem vuaptastahta vielie iktemearan saemienfaaleldahkh maanagiertesne, skuvlesne, jaarhkeskuvlesne jñh jollebe ööhpehtimmesne, aaj aelhkebe jaksoes gieleööhpehtimmie geerve-almetjidie. Vaenie lohkehtæjjah jñh faagebarkijh saemien giele- jñh kultuvremaahtojne buekte me goh sentraale haesteme.

Gellie raerieh vuaptastehtieh daerpies maahtoem saemien kultuvren, histovrijen jñh reaktaj bijre lutnjedh stoerreseabredahkesne, byjjes reeremisnie, jollebe ööhpehtimmieinstitusjovnine jñh dorjehimmieinstitusjovnine, v.g. museumh. Gåessie maahtoe fååtese dle vuajnoeh, nænnoestimmieh jñh praksisem destie baajnehtieh. Seammasienten kommisjovnen reektehtsen mænngan orre seabredahkedæehkies vielie tjoemehteheme maahtoem saemien tsiehkies bijre. Institusjovnh dääjrehtieh eah dej leah nuekies vierhtieh tjoemehtehemem däästodh jñh aaj seammasienten saemien seabredahkem gaagkestidh.

Siejhme aamhtese lea daerpiesvoete saemien institusjovnh nænnoestidh jñh jeenebh saemien tjåanghkoesijjieh jñh kultuvrearenah tseegkedh, daej gaskem duedtie-faaleldahkh ovmessie aalteredæehkide. Aaj vuaptastahta sjiehtesjimmie healsoedienesijstie fååtese jñh daerpiesvoete faaleldahkide saemiengiele- jñh kultuvremaahtojne healsoesuerkien sisnjelen.

Båatsoem vuetiesteheme goh saemiengieien, kultuvren jñh identiteeten guedtije, jñh jeenebh vuetiestehtieh mierietsiehkies behjtjedamme jñh buerebe däärhoem jñh quarkoem plaane- jñh arealprosessine daarpesje. Tjñelkes moenedimmieh jiehtieh gåessie dajveståvroem hiehtieji dle joekoen haasteles sjñdti åarjelsaemien dajvesne. Båatsoekontovre lij vihkeles lihke jñh voenges tjåanghkoesijjine.

Geerve jñh stoerre vigkies gelline voenges seabredahkine leah tjñelkes moenedimmieh åålmehjtjåanghkojne jñh govlehtimmie-vaestiedassine, v.g. Fosen-aamhtese, mij ij ennje tjñelkestamme, jñh gruvagiehtelimmie

Raarvihkesne. Aaj moenedimmieh vielie maahtoem jïh vierhtieh konsultasjovneöörnegen ävteste lea daerpies. Dïhte dovne byjjes etaatide jïh voenges aktöörïde mej gujmie galka konsulteredh.

Lea tjoemehtehteme Saemiedigkie tjïelkebe jïh vielie leajhtadihks ráállam tseegkie kultuvremojhtesebarkosne, vielie ræhpasvoetine jïh ävtedaajroevoetine. Jeenebh vueptiestehtieh daerpies åarjelsaemien immtaterielle kultuvreaerpiem vihtesjidh jïh vååjnedehtedh. Gellie raerïeh tjïertestïeh daerpies Saemiedigkie vielie vååjnoes regïjovnesne, aaj buerebe laavenjostoe jeatjah aktöörü gujmie jïh vielie ektelen ráajvarimmïeh, gusnie våarome lea aareh meatan årrome, gaskesadteme jïh ektïes guarkoe saemien daerpiesvoetïjste jïh reaktïjste.

Gaajhkh govlehtimmïe-vaestïedassh Leah jaksoes Saemiedigkien gaskeviermïesæjrosne:

<https://sametinget.no/politikk/horinger/avholdte-horinger/horing-behov-for-samiske-tilbud-ordninger-og-tiltak-i-sorsamisk-valgkrets.40069.aspx>

Árvoštallan

Se norsk versjon

Saemiedigkïeraerïen juvnehtimmïe

Áålmehtjåanghkoej jïh tjaaleldh govlehtimmïen tjïrrh Saemiedigkie daerpiesvoeth saemien faaleldahkïde, öörnegïdie jïh ráajvarimmïde vååjnedehteme biehkïne davvomebarkoste daaroedehtemen mænngan Áarjelsaemien veeljemegïevlesne. Ij daate ållesth, mohte prosesse eadtjohkevoetem jïh raerïeh vuesïehtamme mej gujmie vihkeles Saemiedægkan ävtese barkedh. Daaroedehteme daam veeljemegïevliem garre dïjpeme seamma goh jeatjah regïjovnh. Daan biejjïen veeljemegïevliem Leah vaenïe saemien institusjovnh jïh organisasjovnh, saemien årrojh bárrode årroemïnie jïh vaenïe formelle tjåanghkoesïjjïeh gååvnesïeh.

Reaktægæmhþome areaali ävteste eensï geerve orreme åarjelsaemien dajvesne. Gellïe vïgkïeh jïh digkïeh orreme mah alvasvoetem jïh dah haestemh vuesïehtïeh mej vööste dajve tjåadtjoemïnie, báatsoe joekoen destïe dïjpesovveme. Áarjelsaemien årrojh eensï haestemh ráakeme dovne reaktasuerkesne jïh jeatjah årroejïjstïe faatoes jïh mistelaakan tjaaleme histovrïjen gaavhtan.

Áarjelsaemien veeljemegïevlesne Saemiedigkie laavenjostoelatjkoeh golme fylhketjïeltï gujmïe åtna. Laavenjostoelatjkoeh Leah vihkeles gosse barkoem iktedïdh. Dovne Trööndelaage, Sis-dajve jïh Nordlaanten fylhketjïelth politïhkeles aamhtesh sïjjen Fylhkedïgkïne åtneme regionaale barkoen bïjre Saetnïesvoete- jïh liktemekommïsjovnen reektehtsïstïe.

Saemiedigkie sæjhta aktïjve ráállam vaeltedh guktïe reaktah, gïelem, kultuvrem, jïelemem jïh identïteetem nænnoestïdh åarjelsaemien veeljemegïevlesne. Vihkeles tjïertestïdh muvhteste barkoste sæjhta aaj årrodh viehkïehtïdh jeatjah aktöörh sïjjen dïedtem vueptïestïdh jïh aaj daerpies ovnessïe ráajvarimmïeh mah Leah uvtedamme våaroehtïdh.

Saemiedigkie jáåhkesje dam vijrïes barkoem mejnïe jïjtjesyjhtehkevoete, ïedtjeburrieh jïh saemien sïvijleseabredahke viehkïehtamme. Jïjtjesyjhtehkevoeten namhtah vaenebe saemien faaleldahkh, dáajmh jïh öörnegh orreme. Saemiedigkie guarkoe jeenje dehtïe jïjtjesyjhthehts barkoste Leah ektïebarkojne jïh naan almetjï dïedtem orreme, jïh ij Leah guhkïebïsnïe monnehkevoetesne.

Areaale jïh reaktah

Saemiedigkie sæjhta barkedh hïjven öörnegïdie reaktavïehkïen ävteste, dan nualan aaj ekonomeles

däärjoeöörnegh mah nuepieh buektieh prinsihpeles aamhtesh evtiemdidh. Saemiedigkie sæjhta dan tsiehkesne barkedh guktie saemieh gelkieh reaktaviehkiem jaksoesmieresne utnedh saemien gïele- jïh kultuvregoerkesinie.

Gellie vigkieh jïh digkieh orreme mah alvasvoetem jïh dah haestemh vuesiehtieh mej vööste dajve tjåadtjoeminie, båtsoe joekoen destie diïpesovveme. Fremrykningsteorije luhpiem åådtjeme åarjelsaemien reaktah jïh histovrijem daan beajjan baajnehtidh, jïh premisside dajven saemien årroejï mierietsiehkide sjugniedamme. Saemiedigkie vuajna mejtie sån daerpies dejtie konsekvenside tjïrrehtidh jïh vuarjasjidh mejtie kommisjovnem tseegkedh mij mahta dam tjïrrehtidh. Barkoe tjuara aaj båtsoem Trollheim:esne feerhmedh.

Barkoen jarngesne åarjelsaemien veeljemegievlesne lea åvtese barkedh Saemiereaktamoenehtse II:ine (SRU 2). Dovne govlehtimmie-vaestiedasse jïh åålmehjtjåanghkoeh vedtieh tjïelkes veanhtadimmieh Saemiedægkan galka deadtovem tjåadtjoehtidh dejtie daerpies prosesside tjïrrehtidh. Saemiedigkie sæjhta dan åvteste SRU2:ine vijriegåbpoe barkedh, jïh krïevedh staate gaavnoes aajhtere- jïh åtnoereaktah goerehtalla jïh jååhkesje Tromsen raejeste åarjese, åålmehreaktan mietie. Daate daerpies jis galka hijven jïh rïekteslaaketje reeremeöörnegh tseegkedh.

Båtsoe sjïere tsiehkesne åarjelsaemien veeljemegievlesne, dah vaestiedassh mah båtame aaj dam vuesehte. Saemiedigkie vuajna lea daerpies viehkiehtidh båtsoereeremem tjïrrehtidh jïh barkedh guktie juvrereereme galka tseegkesovvedh gåatomejielemi aerpievuekien jïh dååjrehts mahtoem, jïh åålmehreaktan dïedti mietie.

Konsultasjovnh

Saemiedigkie jååhkesje stoerre daerpiesvoete gååvnese vierhtiej, biëvnesen, bihkedimmien jïh mahtoem åvteste konsultasjovneöörnegen bijre jïh dah krïevenassh mah gååvnesieh tjåadtjoehtæjjide jïh reaktautnijidie.

Laaken nænnoestamme konsultasjovnh saemielaaken mietie saemiej reaktide nænnoestamme, mohte konsultasjovnh tjuerieh aaj voenges juhtedh. Saemiedigkie sæjhta dan åvteste viehkiehtidh hijven mierietsiehkieh reaktautnijidie darjodh guktie vihties åtnoem konsultasjovnereaktoste tjïrkedh.

Gïele

Saemiedigkie tuhtjie vihkeles ij ajve saemien gielh vaarjelidh, mohte evtiemdidh goh jïelijen, jaksoes jïh gieline båtetje biejjide abpe saemien seabredahkese. Ulmie lea gaajhkes saemieh gelkieh giëlearenah, saemien dïenesjefaalenassh jïh nuepieh sijjen jïjtjen giëlem lieredh jaksoesmieresne.

Saemiedigkie sæjhta gaavnoes giëlejarngh nænnoestidh, jïh aaj prosessem aelkedh orre tseegkedh. Lea daerpies ulmien haaran barkedh guktie infrastruktuvrem nænnoestidh joekoen ubmejen- jïh åarjelsaemiengïelen åvteste.

Saemiedigkie prosesnesne pihte-, ubmeje-, jïh luvliesaemiengïelh gelkieh jååhkesjæmman byjjes gieline sjïdtedh Nöörjesne. Saemiedigkie jååhkesje daate vihkeles biehkide barkoste saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsinie åvtese barkedh.

Kultuvre jïh tjåanghkoesijjeh

Saemiedigkie vuajna stuere-stuerebe daerpiesvoeth måedtieleejns tjåanghkoesijjide. Dïhte aaj siëjhme orreme dennie Saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsen bijjemes govlehtimmesne jïh prosesnesne mij lea åarjelsaemien veeljemegievlesne tjïrrehtamme.

Saemiedigkie lea voerkes stoerre daerpiesvoete saemien institusjovnijste jïh tjåanghkoesijjijste gååvnese dovne gellene lehkinge jïh aaj vielie faagesuerkiej sisnjelen, jïh daate aamhtese dam daerpiesvoetem tjïerteste. Dan åvteste vierhtieh däärjome Saemiedigkien budsjetnesne 2026 prosjeektese orre institusjovnh tseegkedh Saepmesne. Prosjeekte galka geograafes dajvh jïh faageles suerkide goerehtalledh gusnie institusjovnh daan biejjien fååtesieh jïh krïevenassh darjodh mejstie mahta orre institusjovnh tseegkedh. Prosjeekte galka aaj

damtijidh dah mah maehtieh eadtjohkevoetem vuesiehtidh jïh maehtieh viehkiehtidh barkojne orre institusjovnh tseegkedh. Dam maam liereme åålmehtjåanghkojste jïh govlehtimmeste åarjelsaemien veeljemegievlesne vijriegåbpoe barkose daejnie prosjeektine vaaltasåvva. Jïh aaj Saemiedigkien vierhkievierhtide vuarjasjidh mah leah daerpiesvoetese sjihtelovveme gåessie orre institusjovnh tseegkedh.

Tseegkeme voernges saemien byjresinie lea daerpies jis galka tjåanghkoesijjeh jïh kultuvre- jïh giëleinstitutjovnh tseegkedh jïh nænnoestidh, jïh tjïelti jïh fylhkentjïelti meatan årrome lea vaajtelihks. Saemiedigkie sæjhta tjïeltide jïh fylhkentjïeltide åarjelsaemien veeljemegievlesne gaskesadtemasse bööredh dej diëdti bëjre saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsinie åvtese barkedh, joekoen kommunaale åejvieladtji diëdte dej saemien årroejie reaktah tjirkedh mah leah laaken mietie nænnoestamme, jïh dej råålla saemien faaleldahkh jïh tjåanghkoesijjeh tjirkedh voernges saemien sivijleseabredahkine jïh saemiedigkine laavenjostosne. Daam sijhtebe aaj tjïertestidh laavenjostoelatjkoe-barkosne Saemiedigkie åtna fylhkentjïeltine jïh tjïeltine.

Saemiedigkie sæjhta barkoem åvtese dåeriedidh mejnie saemien gåetiëm Tråantesne jïh tjåanghkoesijjiem Måefesne tjïrrehtidh, jïh jeatjah aktööride disse böörie.

Saemiedigkie sæjhta vuarjasjidh digitaale kurseraajroem sjihtesjidh saemien jïjtjesyjhtehts laagide, siebride jïh organisasjovnde, biehkine maahtoetseegkemistie jïh stynkedehtemistie saemien seabradahkesne. Jïh aaj nuepiemieriem lihkebe vuartasjidh giëhtelimie- jïh baalhkaavierhtiej åvteste saemiej siebride jïh (kultuvre) organisasjovnde ohtsemebaseereme öörneginie. Daate aaj sæjhta nåhtose bætedh åarjelsaemien veeljemegievlesne.

Kultuvremojhtesh

Barkoe kultuvremojhtesi gujmie åarjelsaemien dajvesne eejnegen eevre vihkeles biehkie Saemiedigkien barkoste orreme. Åarjelsaemien årrojeh eensie haestemh råakeme dovne reaktasuerkesne jïh jeatjah årroejijstie faatoes jïh mistelaakan tjaaleme histovrijen gaavhtan. Kultuvremojhtesefaageles barkoe mieriedimmes orreme dam staeriemdidh.

Saemiedigkie sæjhta aaj biehkine kultuvremojhtesefaageles barkoste viehkiehtidh maahtoem konsultasjovneöörnegen bëjre jïh dan åtnoem gorredidh.

Saemiedigkie sæjhta viehkiehtidh barkoe kultuvremojhtesereereminie galka vihties aalkoeåålmegereereme årrodh, jïh saemien perspektijviste, kultuvreste jïh vuekijste tseegkeme. Saemiedigkie sæjhta orre kultuvrebyjreselaake ååktoe saemiej reaktam jïjtjeh nænnoestidh kultuvremojhtesereeremisnie jïh sæjhta meatan årrodh viehkiehtidh nænnoestidh saemiej kultuvremojhtesh daajroes darjodh voernges aktööri gujmie.

Byjjenimmie jïh ööhpehtimmie

Saemiedigkie sæjhta barkedh saemien maanaj noeri ööhpehtimmie giëline jïh kultuvrine maanagiërteste jåarhkeskuvlese tjirkedh. Jis ellies faaleldahkem saemien maanide abpe ööhpehtimmie, maanagiërteste jollebe ööhpehtæmman åadtjodh, lea mieriedimmes maehdedh reaktam saemien maanagiërtefaaleldahkese laaken mietie nænnoestidh. Gaajhkesah saemien maanah gelkieh reaktam utnedh saemien giële- jïh kultuvreguedtijen byjresinie byjjenidh.

Daate sæjhta jiehtedh:

- Barkedh reaktam saemiengieledh maanagiërtefaaleldahkese laaken mietie nænnoestidh
- Barkedh reaktam viësehtæmman laaken mietie nænnoestidh.
- Barkedh reaktam saemien learoevierhtide laaken mietie nænnoestidh.

- Barkedh skuvleaafteren diedtem reaktam saemien ööhpehtimmien bijre bievnedh laaken mietie nænnoestidh.

Saemiedigkie åejvieulmiem åtna hijven byjjenimmietsiehkies öörnedh saemien maanagierteafaaleldahken tjirrh. Saemien maanagierteafaaleldahke akte dejstie vihkielommes råajvarimmijste åtnoem saemiengielijste nænnoestidh, vuartesjh NOU 2016:18 Vaajmoegiele. Lea vihkeles maanagierteabarkijh, lissine pedagogeles ööhpehtimmine, saemien kultuvre- jñh gielemaahtoem utnieh jis galka dam jaksedh. Saemiedigkie aaj vuajna vihkeles maehtedh lihkes realemaahtoem nuhtjedh kultuvrem jñh gielebarkoem maanagiertesne nænnoestidh.

Jollebe ööhpehtimmie, dotkeme jñh maahtoe

Saemiedigkie sæjhta viehkiehtidh Universiteeth jñh jolleskuvlh maahtoem saemien seabredahketsiehkies, gieli jñh kultuvren bijre ovmessie faagebyjresinie tjirkesuuvieh. Åarjelsaemien dajvesne daate sæjhta daej gaskem feerhmedh faagh/ööhpehtimmieh goh kultuvremojhtesevaarjelimmie/arkeologije, pedagogihke jñh histovrije. Daate lea daerpies jis galka faaleldahkem tjirkedh mij maahta ellies ööhpehtimmiem vedtedh.

Saemiedigkie sæjhta barkedh dotkemebyjrese/stuerebe dotkemeprosjeekth voernges aktööri gujmie laavenjostoe (museumh, jnv.). Daate maahta viehkiehtidh gaavnoes maahtoebyjresh nænnoestidh jñh maahtoem læssanidh universiteete- jñh jolleskuvlesuerkesne jeanatjommies.

Saemiedigkie sæjhta barkedh Dotkeraerien njoelkedassh jeatjahtedh guktie saemien kultuvreinstitusjovnh maehtieh nuepiem åadtjodh vierhtieh ohtsedh dotkemeprosjeektide.

Saemiedigkie vaajtele viehkine årrodh lohkemeprogrammh jñh kursh evtiemdih universiteeti jñh jolleskuvli gujmie laavenjostosne.

Healsoe, tråjjesvoete jñh hokse

Saemiedigkie sæjhta jåerhkedh jñh dåarjodh dam healsoefaageles barkoem maam lea joe aalkeme åarjelsaemien dajvesne. Daate feerhmie aaj råajvarimmieh jñh prosessh mah leah viedteldahkesne barkose saemielaavsemen vööste.

Saemiedigkie veanhtede Reerenasse jñh Stoerredigkie soejkesjem darjoeh guktie åvtese barkedh, jñh barkoem reektehtieh nænnoestahkijste mah leah Saetniesvoete- jñh liktemekommisjovnen reektehtsen viedteldahkesne. Ektesne mijjies galkebe saemien gielide jñh kultuvrem vihth tseegkedh. Ulimie lea bæjhkohtidh mijjies dælie maaje maehtebe daaroedhemepolitihkem nåhkehtidh guktie buektiehtidh liktemem jaksedh.

Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi _002/26

BFOL - mearrádus:

Álggahus:

Sámedikki bajásšaddan-, fuolahus ja oahppolávdegoddi lea meannudan ášši PS 002/26: Regionaale barkoe Saetniesvoete- j̄ih liktemekommisjovnen reektehtsinie – Daerpiesvoeth saemien faaleldahkh, öörnegh j̄ih ráajvarimmiej ávteste Áarjelsaemien veeljemegievlesne

Mearkkašumit:

Mearkkašupmi 1

Mearkkašupmi ovddiduvvon Norgga Sámiid Riikkasearvi ja Sámeálbmot bellodat Mathias Eilert Olsen bokte. Norgga Sámiid Riikkasearvi lávdegotteáirasat Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, Sámeálbmot bellodat áirras Jørn Are Gaski ja Sámi bargiidoktavuohta áirras Arild Pettersen Inga, dorjot.

Govlehtimmine daerpiesvoete iktedimmie-funksjovnen ávteste buaktasávva mij maahta viehkiehtidh v.g. viermieteegkemem, kultuvre- j̄ih gieledáajmide áarjelsaemien veeljemegievlesne iktedidh. Ulmie lea ellies faaleldahkem áadtjodh mij abpe áarjelsaemien veeljemegievliem feerhmie. Dagkeres iktedimmie-funksjovne sæjhta sãn viehkiehtidh dáajmh áarjelsaemien veeljemegievlesne gellide árruojidie gievlesne juakadidh, j̄ih aktegsalmetji leevles maajsoem iktedimmine ánnetji giehpemdidh. Byöroe sisnjeldsgaskesadtemem veeljemegievlesne nænnoestidh guktie árrojh dáajmide j̄ih faaleldahkide mielih, j̄ih guktie eah dah dáajmh j̄ih faaleldahkh ovmessie lihkesseabredahkine veeljemegievlesne seamma tijjen juhtieh, j̄ih stuerebe saemien ektievoetem domtoe veeljemegievlien rastah j̄ih saemien seabredahkine raasti rastah. Saemiedigkie tjuara vuejnedh guktie daam funksjovnem dievhtedh dej daerpiesvoeti mietie mah govlehtimmine-vaestiedassi tj̄irrh buaktasovveme.

Mearkkašupmi 2

Mearkkašupmi ovddiduvvon Norgga Sámiid Riikkasearvi ja Sámeálbmot bellodat Mathias Eilert Olsen bokte. Norgga Sámiid Riikkasearvi lávdegotteáirasat Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, Sámeálbmot bellodat áirras Jørn Are Gaski ja Sámi bargiidoktavuohta áirras Arild Pettersen Inga, dorjot.

Jienebh tj̄ielth áarjelsaemien veeljemegievlesne Nordlaantesne, Trööndelagesne j̄ih Sisdayvesne byöroe saemien gielereeremedajvesne árrodh. Saemiedigkie byöroe dejnie soptsestalleemisnie tj̄ielti gujmie j̄ih KS:ine ávtese barkedh.

Mearkkašupmi 3

Mearkkašupmi ovddiduvvon Norgga Sámiid Riikkasearvi ja Sámeálbmot bellodat Mathias Eilert Olsen bokte. Norgga Sámiid Riikkasearvi lávdegotteáirasat Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäläjärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi, Sámeálbmot bellodat áirras Jørn Are Gaski ja Sámi bargiidoktavuohta áirras Arild Pettersen Inga, dorjot.

Saetniesvoete- j̄ih liktemekommisjovnen reektehtsen tj̄irrh j̄ih aaj SRU2sne j̄ih dan ávtebarkojne leah tj̄ielkes ubmeje- j̄ih áarjelsaemiendajvesne báatsoen gáatomedajvh faagkan gaertjebe sj̄idteme. Fremrykningsteorije lea gaskem jeatjah nuhtjesovveme legitimeeredh saemien arealeátnoem nãhkehtidh áarjel raedtesne veeljemegievlesne, j̄ih daaroedehteme aaj "finnjaging" aerpievuekien átnoedajvijste buaktasovvi. Daan biejjien báatsoeareale ennje leevles deadtoven nuelesne jeatjah j̄ieliemistie j̄ih industrijeste, gusnie ávtelbodti

dåhkasjadtemh leah nuhtjesovveme saemien åtnoedajvh tjåagkestidh. Fosen-dåapmoe dagkeres goerpedahkem vuesehte mij daaletjen reaktoem meadteme.

Båatsoe lea aaj vihkeles gïele- jïh kultuvreguedtije veeljemegievlesne, jïh aaj vihkeles identiteetefaktore. Gellie sov identiteetem jïjtjen båatsose, fuelhkien båatsose ektiedieh jallh fuelhkien åvtetje båatsose ektiedieh.

Dan åvteste daerpies tjarkebe dajven båatsoen reaktoeteepemen konsekvenside vååjnedehtedh. Konsekvensh mah jïjhteme daaroedehtemistie, marginaliseeremistie jïh juktie ij leah båatsoen årromem jïh reaktoej bïjre krööhkestamme. Vyjrehkåbpoe ij gåaredh mietedh ihke orre goerpedahkh åvtelbodti dåhkasjadta jïh dle jåårhkeminie dejnie gaertjedimmine båatsoen gåatomedajvijste, jalhts daajra dihte sån saemien reaktah jïh gaskenasjonaale aalkoeåålmegi reaktah meadta, nimhtie guktie Fosen-dåapmoe vuesehti. Åvtelbodti dåhkasjadtedh byöroe dan åvteste ovluhpets årrodh gusnie dah goerpedahkh maehtieh saemien reaktojde miedtedh.

Båatsoen reaktoeteepeme, ov-reaktoe saetniesdaajroen gaavhtan jïh åvtetjen miste reaktoeåtnoen gaavhtan, tjuara staeriedovvedh orre reaktoetjïelkemi gujmie jallh arealh bååstede sertedh, jallh mejtie aaj ekspropriasjonine. Staate byöroe jïjtjemse deadtalidh prinsihpem frijje jïh åvtelbodti bievneme jååhkesjimmien bïjre (FPIC) dåeriedidh jïh prinsihpem sïejhme darjodh.

Mearkkašupmi 4

Mearkkašupmi ovddiduvvon Nordkalottfolket Elin Hesjevik bokte. Nordkalottfolket låvdegotteåirasat Ulf Tore Johansen, Knut Wingstad, Roger Iversen, Anita Helene Gohli, Knut Wingstad ja Sámi Bargiidoktavuohta áirras Arild Pettersen Inga, dorjot.

Daah moenehtselihtsegh utnieh mieriedimmes åtnoem åarjelsaemiengïeleste nænnoestidh. Dihte maahta deahpadidh jis dah gïeh åarjelsaemien voestesgïeline utnieh gïelem gaevnieh gelline arenine, seammasïenten goh orre gïeleutnijidie sïiehtesjadta. Åtnoe saemien sijjienommijste leah dagkeres arena.

Daah moenehtselihtsegh dan gaavhtan vielie eadtjohkes åtnoem åarjelsaemien sijjiennommijste kaarhtine vaajtelieh. Gåessie åarjelsaemien nommh åvtese buakta seammasïenten goh dah daaroen nommh utnehte, dle maahta likteme-vajtelem mietedh, juktie dovne daaroengïeleldh jïh åarjelsaemien-gïeleldh årroji daerpiesvoetide geehteste.

Mearkkašupmi 5

Mearkkašupmi ovddiduvvon Nordkalottfolket Elin Hesjevik bokte. Nordkalottfolket låvdegotteåirasat Ulf Tore Johansen, Knut Wingstad, Roger Iversen, Anita Helene Gohli, Knut Wingstad ja Sámi Bargiidoktavuohta áirras Arild Pettersen Inga, dorjot.

Daah moenehtselihtsegh vajtelem dåarjoehtieh Saemien Gåetiem Tråantesne tseegkedh. Guhkiem åhtsojne orreme muvvh staaren årroejijstie, jïh maahta hijven tjåanghkoesijjine sjïdtedh dovne åarjelsaemide jïh sis-juhtiejidie noerhtelistie. Tråante lea akte staare gusnie gellie studeenth årroeminie, jïh dagkeres tjåanghkoesijjje sæjhta aelhkiedehtedh saemien identiteetem lohkemejaepine nænnoestidh jïh geehtestidh.

Dagkeres sijnje mahta jarngine årroth tjeahpose jñh kultuvrese jñh sijnje seammavyörtegsvoetese. Sijnje gusnie gaajhkesh maehtieh tjåanghkenidh. Byöroe gåetine årroth gusnie göölije Finnmarken mearoegaedteste båatsoe-almetjem Plaassjeste råaka. Jñh industrijebarkije Måefeste studeentem Tråanteste råaka. Saemien gåetesne Tråantesne almetjh gelkieh hiejesne damtedh, saahit politihkeles ektiedimmie, jñh mejtie åarjelsaemien, noerhtesaemien jallh daaroen soptsestieh.

Daah moenehtselñhtsegh dan åvteste utnieh tjuara vierhtieh daan prosjeektese læjkahtidh, jñh dam formelle laavenjostoem Tråanten tjñeltine nænnoestidh jñh stuerebe dñedtem laavenjostose bñejedh.

Govlehtimmie vuesehte vaajtelihks saemien tjåanghkoesijnjeh dovne Ranesne jñh gellene lehkine utnedh. Daah moenehtselñhtsegh dan åvteste utnieh ulmine årroth barkoe Tråantesne mahta maalline juhtedh mij mahta nuhtjesovvedh gåessie seammaleejns nubpine staarine jñh voenine tseegkedh.

Mearkkašupmi 6

Mearkkašupmi ovddiduvvon Norgga Sámiid Riikkasearvi ja Sámeálbmot bellodat Mathias Eilert Olsen bokte. Norgga Sámiid Riikkasearvi lávdegotteáirasat Aili Kirste Strømeng Arntzen, Elle Rávdná Nákkäljärvi, Marit Mikkelsdatter Kemi ja Sámealbmot bellodat áirras Jørn Are Gaski, dorjot.

Mejtie orre tjåanghkoesijnjeh tseegkedh die vihkeles dah leah ihkuvasse tseegkesovveme. Stoerre gåhkoej gaavhtan veeljemegievlesne lea vihkeles tjåanghkoesijnjide jñh institusjovnode desentraliseeredh, guktie maehtieh årroejidie jaksedh gusnie dah årroeminie. Jis ij leah tjñelkes dah tseegkemh leah ihkuven, die eah dah maehtieh iemie biehkine saemienseabredahken aarkebiejjeste gievlesne sjñdtedh.

Ovmessie vuekieh tjåanghkoesijnjide tseegkedh, v.g. orre institusjovnh, gaavnoes institusjovnode vijriedidh jallh tjåanghkan öörnemi tjñrrh orre tseegkemidie gaavnoes institusjovni gaskem. Vuesiehtimmine mahta aaj vuejnedh mejtie satelite-öörnegh sñiehteles gusnie orre tjåanghkoesijnjiej jñh institusjovni reereme veeljemegievlesne deahpede joe gaavnoes institusjovnijste jñh ij orre tjåanghkoesijnjiej jñh institusjovni luvnie.

Dej tseegkeme tjuerieh lñhkesseabradahken syjhteden mietie deahpadidh, men Saemiedigkie byöroe prosjeektievierhtiedårjoem dagkeres råajvarimmidie sñiehteladtedh jñh Nordlaantine, Trööndelagine jñh Sisdajvine jñh tjñelti gujmie laavenjostedh dejtie tjåanghkoesijnjide finansijeeredh. Ulmie galka årroth årrojñ abpe veeljemedajvesne maehtieh institusjovnode jaksedh, saahit gusnie årroeminie.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin - 009/26

Doarjja lávdegotti mearkkašumiide

Ávjovári Johttisápmelaččaid listtu áirras, Berit Marie P. E. Eira, doarju lávdegotti mearkkašumiid 1, 2, 3 ja 6.

SA/SB áirasat, Arild Inga ja Per Mathis Oskal, doarjuba lávdegotti mearkkašumiid 1, 2, 3, 4 ja 5.

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 11.03.26 dii. 16.55.

Jienasteapmi

39 áirasis ledje 38 čoahkis. Dán áššis jienastuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Elin Hesjevik, áššejodiheaddji	Mathias Eilert Olsen
2	Elle Rávdná Näkkäljärvi	
3	Berit Marie P. E. Eira	
4	Silje Karine Muotka	
5	Mathias Eilert Olsen	
6	Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	
7	Vibeke Larsen	Silje Karine Muotka
		Mathias Eilert Olsen
		Anne Henriette Nilut
	Vibeke Larsen	
8	Arild Pettersen Inga	
9	Kristin Sara	
10	Tom Sottinen	
11	Katri Kitti	
12	Elin Hesjevik, áššejodiheaddji	

DC - mearrádus:

Åålmehtjåanghkoiej jñh tjaaeldh govlehtimmien tjñrrh Saemiedigkie daerpiesvoeth saemien faaleldahkide, öörnegidie jñh ráajvarimmide vååjñedehteme biehkine davvomebarkoste daaroedehtemen mænngan Åarjelsaemien veeljemegievlesne. Ij daate ållesth, mohte prosesse eadtjohkevoetem jñh raerieh vuesiehtamme mej gujmie vihkeles Saemiedægkan åvtese barkedh. Daaroedehteme daam veeljemegievliem garre dñjpeme

seamma goh jeatjah regijovnh. Daan biejjien veeljemegievlien leah vaenie saemien institusjovnh jñh organisasjovnh, saemien årrojñh bårrode årroeminie jñh vaenie formelle tjåanghkoesijjeh gååvnesieh.

Reaktagæmhþome areaali åvteste eensie geerve orreme åarjelsaemien dajvesne. Gellie vigkieh jñh digkieh orreme mah alvasvoetem jñh dah haestemh vuesiehtieh mej vööste dajve tjåadtjoeminie, båatsoe joekoen destie dijpesovveme. Åarjelsaemien årrojñh eensie haestemh råkeme dovne reaktasuerkesne jñh jeatjah årroejjistie faatoes jñh mistelaakan tjaaleme histovrijen gaavhtan.

Åarjelsaemien veeljemegievlesne Saemiedigkie laavenjostoelatjkoeh golme fylhketjñelti gujmie åtna. Laavenjostoelatjkoeh leah vihkeles gosse barkoem iktedidh. Dovne Trööndelaage, Sis-dajve jñh Nordlaanten fylhketjñelth politihkeles aamhtesh sijjen Fylhkedigkine åtneme regionaale barkoen bijre Saetniesvoete- jñh liktemekommisjovnen reektehtsistie.

Saemiedigkie sæjhta aktjñve råållam vaeltedh guktie reaktah, gñelem, kultuvrem, jñelemem jñh identiteetem nænnoestidh åarjelsaemien veeljemegievlesne. Vihkeles tjñertestidh muvhteste barkoste sæjhta aaj årrodh viehkietidh jeatjah aktöörh sijjen dñedtem vueptiestidh jñh aaj daerpies ovmessie råajvarimmieh mah leah uvtedamme våaroehtidh.

Saemiedigkie jååhkesje dam vijries barkoem mejnie jñjtjesyjhtehkevoete, ðedtjeburrieh jñh saemien sivijleseabredahke viehkiehtamme. Jñjtjesyjhtehkevoeten namhtah vaenebe saemien faaleldahkh, dåajmh jñh öörnegh orreme. Saemiedigkie guarkoe jeenje dehtie jñjtjesyjhthehts barkoste leah ektiebarkojne jñh naan almetji dñedtem orreme, jñh ij leah guhkiebisnie monnehkevoetesne.

Areaale jñh reaktah

Saemiedigkie sæjhta barkedh hijven öörnegidie reaktaviehkien åvteste, dan nualan aaj ekonomeles

dåarjoeöörnegh mah nuepieh buektieh prinsihpeles aamhtesh evtiemdidh. Saemiedigkie sæjhta dan tsiehkesne barkedh guktie saemieh gelkieh reaktaviehkiem jaksoesmieresne utnedh saemien gñele- jñh kultuvregoerkesinie.

Gellie vigkieh jñh digkieh orreme mah alvasvoetem jñh dah haestemh vuesiehtieh mej vööste dajve tjåadtjoeminie, båatsoe joekoen destie dijpesovveme. Fremrykningsteorije luhpiem åådtjeme åarjelsaemien reaktah jñh histovrijem daan beajjan baajnehtidh, jñh premisside dajven saemien årroejji mierietsiehkide sjugniedamme. Saemiedigkie vuajna mejtie sån daerpies dejtie konsekvenside tjñrrehtidh jñh vuarjasjidh mejtie kommisjovnem tseegkedh mij maahta dam tjñrrehtidh. Barkoe tjuaara aaj båatsoem Trollheim:esne feerhmedh.

Barkoen jarngesne åarjelsaemien veeljemegievlesne lea åvtese barkedh Saemiereaktamoenehtse II:ine (SRU 2). Dovne govlehtimmie-vaestiedasse jñh åålmehjtjåanghkoeh vedtieh tjñelkes veanhtadimmieh Saemiedægkan galka deadtovem tjåadtjoehtidh dejtie daerpies prosesside tjñrrehtidh. Saemiedigkie sæjhta dan åvteste SRU2:ine vijriegåbpoe barkedh, jñh krñevedh staate gaavnoes aajhtere- jñh åtnoereaktah goerehtalla jñh jååhkesje Tromsen raejeste åarjese, åålmehreaktan mietie. Daate daerpies jis galka hijven jñh rñekteslaaketje reeremeöörnegh tseegkedh.

Båatsoe sjñere tsiehkesne åarjelsaemien veeljemegievlesne, dah vaestiedassh mah båateme aaj dam vuesehte. Saemiedigkie vuajna lea daerpies viehkietidh båatsoereeremem tjñrrehtidh jñh barkedh guktie juvrereereme galka tseegkesovvedh gåatomejñeleme aerpievuekien jñh dååjrehts maahtoen, jñh åålmehreaktan dñedti mietie.

Konsultasjovnh

Saemiedigkie jååhkesje stoorre daerpiesvoete gååvnese vierhtiej, bñevnesen, bñhkedimmien jñh maahtoen åvteste konsultasjovneöörnegen bijre jñh dah krñevenassh mah gååvnesieh tjåadtjoehtæjjide jñh reaktautnijidie.

Laaken nænnoestamme konsultasjovnh saemielaaken mietie saemiej reaktide nænnoestamme, mohte konsultasjovnh tjuerieh aaj voernges juhtedh. Saemiedigkie sæjhta dan åvteste viehkietidh hijven mierietsiehkieh reaktautnijidie darjodh guktie vihties åtnoem konsultasjovnereaktoste tjirkedh.

Giele

Saemiedigkie tuhtjie vihkeles ij ajve saemien gielh vaarjelidh, mohte evtiedidh goh jielijen, jaksoes jïh gieline båetije biejjide abpe saemien seabredahkese. Ulmie lea gaajhkesh saemieh gelkieh gielereinah, saemien dienesjefaalenassh jïh nuepieh sijjen jïjtjen gielim lieredh jaksoesmieresne.

Saemiedigkie sæjhta gaavnoes gielerjarngh nænnoestidh, jïh aaj prosessem aelkedh orre tseegkedh. Lea daerpies ulmien haaran barkedh guktie infrastruktuvrem nænnoestidh joekoen ubmejen- jïh åarjelsaemiengïelen åvteste.

Saemiedigkie prosesnesne pihte-, ubmeje-, jïh luvliesaemiengïelh gelkieh jååhkesjæmman byjjes gieline sjïdtedh Nöörjesne. Saemiedigkie jååhkesje daate vihkeles biehkïe barkoste saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsinie åvtese barkedh.

Kultuvre jïh tjåanghkoesijjïeh

Saemiedigkie vuajna stuere-stuerebe daerpiesvoeth måedtieleejns tjåanghkoesijjïde. Dihte aaj siejhme orreme dennie Saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsen bijjemes govlehtimmesne jïh prosesnesne mij lea åarjelsaemien veeljemegievlesne tjïrrehtamme.

Saemiedigkie lea voerkes stoerre daerpiesvoete saemien institusjovnijste jïh tjåanghkoesijjïjste gååvnese dovne gellene lehkiene jïh aaj vielie faagesuerkiej sisnjelen, jïh daate aamhtese dam daerpiesvoetem tjïerteste. Dan åvteste vierhtieh dåarjome Saemiedigkien budsjetnesne 2026 prosjeektese orre institusjovnh tseegkedh Saepmesne. Prosjeekte galka geograafeles dajvh jïh faageles suerkide goerehtalledh gusnie institusjovnh daan biejjien fååtesieh jïh krievenassh darjodh mejstie maahta orre institusjovnh tseegkedh. Prosjeekte galka aaj damtïjïdih dah mah maetieh eadtjohkevoetem vuesiehtidh jïh maetieh viehkietidh barkojne orre institusjovnh tseegkedh. Dam maam liereme åålmehtjåanghkojste jïh govlehtimmeste åarjelsaemien veeljemegievlesne vijriegåbpoe barkose daejnie prosjeektine vaaltasåvva. Jïh aaj Saemiedigkien vierhkïevierhtide vuarjasjidh mah Leah daerpiesvoetese sjïehtelovveme gåessie orre institusjovnh tseegkedh.

Tseegkeme voernges saemien byjresinie lea daerpies jis galka tjåanghkoesijjïeh jïh kultuvre- jïh gielineinstitusjovnh tseegkedh jïh nænnoestidh, jïh tjïelti jïh fylhkentjïelti meatan årrome lea vaajtelihs. Saemiedigkie sæjhta tjïeltide jïh fylhkentjïeltide åarjelsaemien veeljemegievlesne gaskesadtemasse bööredh dej diëdti bijre saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsinie åvtese barkedh, joekoen kommunaale åejvieladtji diëdte dej saemien årroejï reaktah tjirkedh mah Leah laaken mietie nænnoestamme, jïh dej råålla saemien faaleldahkh jïh tjåanghkoesijjïeh tjirkedh voernges saemien sivijleseabredahkiene jïh saemiedigkiene laavenjostosne. Daam sijhtebe aaj tjïertestidh laavenjostoelatjkoe-barkosne Saemiedigkie åtna fylhkentjïeltine jïh tjïeltine.

Saemiedigkie sæjhta barkoem åvtese dåeriedidh mejnie saemien gåetiem Tråantesne jïh tjåanghkoesijjïem Måefesne tjïrrehtidh, jïh jeatjah aktöörïde disse böörie.

Saemiedigkie sæjhta vuarjasjidh digitaale kurseraajroem sjïehtesjidh saemien jïjtjesyjhtehts laagide, siebride jïh organisasjovnidie, biehkïene maahtoetseegkemistie jïh stynkedehtemistie saemien seabradahkese. Jïh aaj nuepiemieriem lihkebe vuartasjidh giëhtelimie- jïh baalhkvierhtiej åvteste saemiej siebride jïh (kultuvre) organisasjovnidie ohtsemabaseereme öörneginie. Daate aaj sæjhta nåhtose båetedh åarjelsaemien veeljemegievlesne.

Kultuvretojhtesh

Barkoe kultuvremojhtesi gujmie áarjelsaemien dajvesne eejnegen eevre vihkeles biehkíe Saemiedigkien barkoste orreme. Áarjelsaemien árrójh eensí haestemh ráakeme dovne reaktasuerkesne jñh jeatjah árróejijstie faatoes jñh mistelaakan tjaaleme histovrijen gaavhtan. Kultuvremojhteseafaageles barkoe mieriedimmes orreme dam staeriemdidh.

Saemiedigkie sæjhata aaj biehkine kultuvremojhteseafaageles barkoste viehkíehtidh maahtoem konsultasjovneöörnegen bíjre jñh dan átnoem gorredidh.

Saemiedigkie sæjhata viehkíehtidh barkoe kultuvremojhtesereereminie galka vihties aalkoeáálmegereereme árródh, jñh saemien perspektíjvístie, kultuvreste jñh vuekíjstie tseegkeme. Saemiedigkie sæjhata orre kultuvrebyjreselaake ááktóe saemiej reaktam jñjth nænnoestidh kultuvremojhtesereeremísnie jñh sæjhata meatan árródh viehkíehtidh nænnoestidh saemiej kultuvremojhtesh daajroes darjodh voernges áktöóri gujmie.

Byjjenimmie jñh ööhpehtimmie

Saemiedigkie sæjhata barkedh saemien maanaj noeri ööhpehtimmiem güeline jñh kultuvrine maanagíerteste jáarhkeskuvlese tjirkedh. Jis ellies faaleldahkem saemien maanide abpe ööhpehtimmiem, maanagíerteste jollebe ööhpehtæmman áadtjodh, lea mieriedimmes maehdedh reaktam saemien maanagíertefaaleldahkese laaken mietie nænnoestidh. Gaajhkesah saemien maanah gelkieh reaktam utnedh saemien güele- jñh kultuvreguedtíjen byjresisnie byjjenidh.

Daate sæjhata jiehtedh:

- Barkedh reaktam saemiengíeleldh maanagíertefaaleldahkese laaken mietie nænnoestidh
- Barkedh reaktam viesehtæmman laaken mietie nænnoestidh.
- Barkedh reaktam saemien learóevierhtide laaken mietie nænnoestidh.
- Barkedh skuvleaajhteren díedtem reaktam saemien ööhpehtimmiem bíjre bievnedh laaken mietie nænnoestidh.

Saemiedigkie áejvieulmiem átna híjven byjjenimmíetsiehkíeh öörnedh saemien maanagíertefaaleldahken tjírrh. Saemien maanagíertefaaleldahke ákte dejshtie vihkielommes ráajvarimmíjstie átnoem saemiengíelíjstie nænnoestidh, vuartesjh NOU 2016:18 Vaajmoegíele. Lea vihkeles maanagíertebarkíjh, líssine pedagógeles ööhpehtimmine, saemien kultuvre- jñh güelemaahtoem utnieh jis galka dam jaksedh. Saemiedigkie aaj vuajna vihkeles maehdedh líhkes realemaahtoem nuhtjedh kultuvrem jñh güelebarkóem maanagíertesne nænnoestidh.

Jollebe ööhpehtimmie, dotkeme jñh maahtóe

Saemiedigkie sæjhata viehkíehtidh Uníversíteeth jñh jolleskuvlh maahtoem saemien seabredahketsiehkíej, güeli jñh kultuvren bíjre ovmessie faagebyjresinie tjirkesuvvieh. Áarjelsaemien dajvesne daate sæjhata daej gaskem feerhmedh faagh/ööhpehtimmíeh goh kultuvremojhtesevaarjelimmie/árkeológíje, pedagógíhke jñh histovríje. Daate lea daerpies jis galka faaleldahkem tjirkedh míj maahta ellies ööhpehtimmiem vedtedh.

Saemiedigkie sæjhata barkedh dotkemebyjrese/stuerebe dotkemeprosjeekth voernges áktöóri gujmie laavenjostóeh (museumh, jnv.). Daate maahta viehkíehtidh gaavnoes maahtóebyjresh nænnoestidh jñh maahtoem læssanídh uníversíteete- jñh jolleskuvlesuerkesne jeanatjommes.

Saemiedigkie sæjhata barkedh Dotkemaerien njoelkedassh jeatjajtehtedh guktie saemien kultuvreinstitusjovnh maehtíeh nuepiem áadtjodh vierhtíeh ohtsedh dotkemeprosjeektide.

Saemiedigkie vaajtele viehkíeh árródh lohkemeprogrammh jñh kursh evtíemdidh uníversíteeti jñh jolleskuvli gujmie laavenjostóesne.

Healsoe, trájjesvoete jïh hokse

Saemiedigkie sæjhta jáerhkedh jïh dâarjodh dam healsoefaageles barkoem maam lea joe aalkeme âarjelsaemien dajvesne. Daate feerhmie aaj râajvarimmieh jïh prosessh mah leah vïedteldahkesne barkose saemielaavsemen vööste.

Saemiedigkie veanhtede Reerenasse jïh Stoerredigkie soejkesjem darjoeh guktie âvtese barkedh, jïh barkoem reektehtieh nænnoestahkijste mah leah Saetniesvoete- jïh liktemekommisjovnen reektehtsen vïedteldahkesne. Ektesne mijjïeh galkebe saemien gïelide jïh kultuvrem vihth tseegkedh. Ulmie lea bæjhkoehtidh mijjïeh dælie maaje mæhtebe daaroedehstemepolitihkem nâhkehtidh guktie buektiehtidh liktemem jaksedh.

Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 11.03.26 dii. 17.50.